

Анотація

Машковська Л. В. Правовий статус суб'єктів некомерційної господарської діяльності. — Стаття.

У статті аналізується правовий статус суб'єктів некомерційного господарювання. Обрано напрями вдосконалення поняття цих суб'єктів та запропоновано співвідношення положень господарського та податкового законодавства у цій сфері.

Ключові слова: суб'єкти некомерційного господарювання, господарське право, неприбуткові організації, непідприємницькі юридичні особи.

Аннотация

Машковская Л. В. Правовой статус субъектов некоммерческой хозяйственной деятельности. — Статья.

В статье анализируется правовой статус субъектов некоммерческого хозяйствования. Выбраны направления совершенствования понятия этих субъектов и предложены соотношения положений хозяйственного и налогового законодательства в этой сфере.

Ключевые слова: субъекты некоммерческого хозяйствования, хозяйственное право, неприбыльные организации, непредпринимательские юридические лица.

Summary

Mashkovska L. V. The Legal Status of Non-Profit Business Entities. — Article.

The article analyzes the legal status of subjects noncommercial entities. Chosen areas of improvement concepts of these subjects and proposed provisions of the ratio commercial and tax laws in this area.

Keywords: subjects noncommercial entities, economic law, nonprofit organizations, non-entrepreneurial legal entities.

УДК 349.6

А. О. Калошина

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЗМІН ЩОДО СПРОЦЕННЯ УМОВ ВЕДЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДЕЯКИХ АСПЕКТАХ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Реформи зі спрощення умов ведення підприємництва, розпочаті ще в часи попередньої влади, вдало продовжені теперішніми виконавчими органами. Зокрема, Постановою Кабінету Міністрів «Про тимчасові обмеження щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності на період до 31 грудня 2010 року» від 21 травня 2009 р. за № 502 [10] та Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння ведення умов бізнесу в Україні» від 15 грудня 2009 р. № 1759-17 [11] встановлено мораторій на проведення планових перевірок суб'єктів господарювання, які мають середній та незначний ступень ризику господарської діяльності для навколишнього природного середовища, обмеження підстав для проведення позапланових перевірок та перевірок суб'єктів малого підприємництва.

© А. О. Калошина, 2011

Дане питання як проблема до цього часу не досліджувалося, публікації свідчать про те, що здійснено лише позитивні зрушення щодо спрощення умов ведення бізнесу. Однак поза увагою залишається проблема, яка полягає в тому, що значна кількість підприємств, здійснюючи господарську діяльність, грубо порушує норми законодавства про охорону навколишнього природного середовища, заподіює значні збитки державі та залишається непокараною, оскільки підпадає під дію вищевказаного законодавства.

Інформування про безконтрольність підприємств, що порушують природоохоронне законодавство, погіршення стану довкілля, а також зменшення надходження коштів до бюджету різних рівнів за рахунок стягнення штрафних санкцій та збитків за заподіяну навколишньому природному середовищу шкоди.

Конституцією України [1] закріплено право кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля з метою запобігання спричиненню шкоди здоров'ю громадян (ст. 50 Конституції України).

Разом з тим кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі, відшкодувати завдані збитки (ст. 66 Конституції України).

Згідно з ч. 2 ст. 16 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [7], державне управління у галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюють Кабінет Міністрів України, ради та їх виконавчі і розпорядчі органи, а також спеціально уповноважені на те державні органи по охороні навколишнього природного середовища і використанню природних ресурсів та інші державні органи відповідно до законодавства України.

Згідно зі ст. 1 Положення про Державну екологічну інспекцію з охорони довкілля Північно-Західного регіону Чорного моря [8] (далі — Положення про Інспекцію), Інспекція є спеціальним підрозділом Мінприроди та входить до сфери його управління.

Інспекція в межах своїх повноважень забезпечує реалізацію державної політики в галузі охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, забезпечення екологічної та у межах своєї компетенції радіаційної безпеки, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами).

Згідно зі ст. 5 Положення Інспекція відповідно до покладених на неї завдань здійснює контроль за виконанням заходів щодо скорочення і регулювання викидів (скидів) забруднювальних речовин у навколишнє природне середовище, запобіганням аварійним (залповим) викидам (скидам) забруднювальних речовин у навколишнє природне середовище і щодо ліквідації їх наслідків.

Хотілося б відзначити, що за 2009 рік Інспекцією порушникам навколишнього природного середовища було пред'явлено 283 претензії на суму 11 581,091 тис. грн, сплачено 273 претензії на суму 10 430,173 тис. грн.

Вказані кошти стягнуто та перераховано до місцевих та Державного бюджету України.

Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння ведення умов бізнесу в Україні» (далі — Закон) [11] автоматично встановлюється мораторій у випадках вжиття заходів у разі виявлення випадків забруднення навколишнього середовища, настання аварійних та надзвичайних ситуацій, внаслідок унеможливлення здійснення заходів, спрямованих на запобігання негативним наслідкам у зв'язку з порушенням суб'єктами господарювання вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Аналогічна ситуація спостерігається з набуттям чинності постанови Кабінету Міністрів України від 21 травня 2009 р. № 502 «Про тимчасові обмеження щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності на період до 31 грудня 2010 року» [10] (далі — Постанова) та виникає не зрозуміла ситуація з огляду на таке.

Постанова вносить зміни до механізму здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, встановленого Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та відповідним наказом Мінприроди від 10 вересня 2008 р. № 464 [15] «Про затвердження Порядку організації проведення перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства», зареєстрованого в Мін'юсті 15 лютого 2009 р. за № 18/16034.

Зміни до основних засад державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності стосуються, зокрема, обмеження підстав для проведення планових перевірок суб'єктів господарювання, які мають середній та незначний ступень ризику господарської діяльності для навколишнього природного середовища та обмеження підстав для проведення позапланових перевірок (ст. 6 Закону) тощо.

Крім того, Постановою встановлюються нововведення притягнення до адміністративної відповідальності, зокрема, внесені зміни до механізму та принципів надання та виконання суб'єктом господарювання Припису про усунення порушень природоохоронного законодавства, які були виявлені під час проведення перевірки.

Так, відповідно до ч. 3 п. 1 Постанови, органам і посадовим особам, уповноваженим здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності на період до 31 грудня 2010 р., встановлено видавати суб'єктові господарювання припис про усунення протягом 30 діб виявлених порушень, підготовлений на підставі акта про проведення перевірки, якщо інший строк не передбачений законом.

Як і Закон так і Постанова суперечать ст. ст. 254, 283 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП) [4], ст. 211 Земельного кодексу України [5], ст. 110 Водного кодексу України [2], ст. 65 Кодексу України про надра [3], ст. 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [7], ст. 42 Закону України «Про відходи» [12], ст. 33 «Про охорону атмосферного повітря» [13], ст. 8 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [14], підп. 18 Наказу Мінприроди від 10 вересня 2008 р. № 464 «Про затвердження Порядку

організації проведення перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства», зареєстрованого в Мін'юсті 15 лютого 2009 р. за № 18/16034 [15], що встановлюють обов'язкове складання протоколу про адміністративне правопорушення при виявленні адміністративного порушення.

Відповідно до ч. 4 п. 1 Постанови, органам і посадовим особам, уповноваженим здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності на період до 31 грудня 2010 р., встановлено приймати рішення про застосування до суб'єктів господарювання фінансових і адміністративних санкцій у разі невиконання ними протягом 30 діб від дня одержання приписів про усунення виявлених порушень (крім порушень що неможливо усунути), але разом з тим, згідно з ч. 2 цього ж пункту Постанови, забороняється проведення позапланових перевірок щодо виконання приписів.

Як вбачається з наведеного, в самій Постанові містяться суперечності, а саме ч. 2 п. 1 виключає виконання ч. 4 п. 1 Постанови.

Крім того, в Постанові не в повному обсязі визначені питання щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, а саме не визначено питання щодо здійснення перевірок за вимогою прокуратури, адже згідно з п. 3 ст. 20 Закону України «Про прокуратуру» [9], при здійсненні прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів прокурор має право: вимагати від керівників та колегіальних органів проведення перевірок, ревізій діяльності підпорядкованих і підконтрольних підприємств, установ, організацій та інших структур незалежно від форм власності, а також виділення спеціалістів для проведення перевірок, відомчих і позавідомчих експертиз.

Однак найбільшого турбування викликає те, що як Закон, так і Постанова не визначають порядок вжиття заходів у разі виявлення випадків забруднення навколишнього середовища, настання аварійних та надзвичайних ситуацій, що є небезпечним не лише для навколишнього природного середовища, але й для здоров'я та екологічної безпеки людини, внаслідок унеможливлення здійснення заходів, спрямованих на запобігання негативним наслідкам у зв'язку з порушенням суб'єктами господарювання вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Отже, з прийняттям вказаного Закону та Постанови в Інспекції автоматично втрачаються правові підстави для проведення перевірок (крім тих, які визначені як дозволені), що прямо суперечить діючому законодавству та самому Положенню про Державну екологічну інспекцію з охорони довкілля Північно-Західного регіону Чорного моря. А також тягне за собою неможливість застосувати до правопорушника ніяких санкцій, передбачених КУпАП або Кримінальним кодексом України, та здійснити розрахунок заподіяної навколишньому природному середовищу шкоди.

З вищевикладеного вбачається, що з прийняттям Закону та Постанови є велика загроза значного погіршення екологічного стану навколишнього природного середовища і грошових ненадходжень до Державного бюджету.

Підсумовуючи наведене, для подальшого здійснення ефективного державного контролю у галузі охорони навколишнього природного середовища вважається за необхідне внести зміни до п. 2 ст. 2 Закону України «Про загальні засади державного нагляду (контролю) в сфері господарської діяльності» від 5 квітня 2007 р.: після слів «досудового слідства і правосуддя» додати слова «державного контролю за дотриманням вимог природоохоронного законодавства»; підп. 1 п. 2 розділу II Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння веденню умов бізнесу в Україні» доповнити абзацом «проведення органами Мінприроди планових та позапланових перевірок щодо додержання вимог природоохоронного законодавства».

Вказане надасть можливість збільшити не лише кількість перевірок, збільшення надходження коштів до бюджету різних рівнів за рахунок стягнення штрафних санкцій та збитків за заподіяну навколишньому природному середовищу шкоди, а й покращить стан довкілля, в чому безпосередньо й полягає завдання природоохоронних органів.

Література

1. Конституція України : прийнята п'ятою сесією Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Водний кодекс України : Закон України від 6 черв. 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 24. — Ст. 189 (з наступними змін. та допов.).
3. Кодекс України про надра : Закон України від 27 лип. 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 36. — Ст. 340 (з наступними змін. та допов.).
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1984. — № 51. — С. 1122 (з наступними змін. та допов.).
5. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовт. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 3. — Ст. 27 (з наступними змін. та допов.).
6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 25. — Ст. 131 (з наступними змін. та допов.).
7. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 черв. 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 41. — Ст. 546 (з наступними змін. та допов.).
8. Положення про Державну екологічну інспекцію з охорони довкілля Північно-Західного регіону Чорного моря : затв. наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 6 груд. 2006 р. № 528 // Офіційний вісник України. — 2008. — № 54. — Ст. 1815.
9. Про прокуратуру : Закон України від 5 листоп. 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 53. — Ст. 793 (з наступними змін. та допов.).
10. Про тимчасові обмеження щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності на період до 31 грудня 2010 року : постанова Кабінету Міністрів України від 21 трав. 2009 р. № 502 // Офіційний вісник України. — 2009. — № 39. — Ст. 1303 (з наступними змін. та допов.).
11. Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння ведення умов бізнесу в Україні : Закон України від 15 груд. 2009 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 9. — Ст. 76 (з наступними змін. та допов.).
12. Про відходи : Закон України від 5 берез. 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 36. — Ст. 242 (з наступними змін. та допов.).
13. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16 жовт. 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 50. — Ст. 678 (з наступними змін. та допов.).
14. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 5 квіт. 2007 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 29. — Ст. 389 (з наступними змін. та допов.).

15. Порядок організації проведення перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства : затв. наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України 10 верес. 2008 р. № 464 // Офіційний вісник України. — 2009. — № 4. — Ст. 114 (з наступними змін. та допов.).

Анотація

Калошина А. О. Негативні наслідки демократичних змін щодо спрощення умов ведення господарської діяльності у деяких аспектах охорони навколишнього природного середовища. — Стаття.

У зв'язку з встановленням мораторію на проведення планових перевірок суб'єктів господарювання постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2009 р. за № 502 «Про тимчасові обмеження щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності на період до 31 грудня 2010 року» та Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння веденню умов бізнесу в Україні» від 15 грудня 2009 р. за № 1759-17 виникає велика загроза значного погіршення екологічного стану навколишнього природного середовища і грошових надходжень до Державного бюджету.

Ключові слова: державний екологічний контроль, перевірка додержання вимог природоохоронного законодавства.

Аннотация

Калошина А. О. Негативные последствия демократических изменений относительно упрощения условий ведения хозяйственной деятельности в некоторых аспектах охраны окружающей природной среды. — Статья.

В связи с установлением моратория на проведение плановых проверок субъектов хозяйствования постановлением Кабинета Министров Украины «О временных ограничениях относительно осуществления мероприятий государственного надзора (контроля) в сфере хозяйственной деятельности на период до 31 декабря 2010 года» от 21 мая 2009 г. № 502 и Законом Украины «О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно содействия ведения условий бизнеса в Украине» от 15 декабря 2009 г. № 1759-17 возникает большая угроза значительного ухудшения экологического состояния окружающей естественной среды и денежных поступлений в Государственный бюджет.

Ключевые слова: государственный экологический контроль, проверка требований природоохранного законодательства.

Summary

Kaloshina A. O. The negative consequences of democratic change on the facilitation of economic activity in some aspects of environmental protection. — Article.

Establishment of moratorium on the leadthrough of the planned verifications of subjects of menage Cabinet Decision «About temporal limitations in relation to realization of measures of state supervision (to control) in the field of economic activity on a period to December, 31, 2010» from 21.05.2009 r. after №502 but by Law of Ukraine «On making alteration in some laws of Ukraine in relation to the assistance of conduct of business terms in Ukraine» from 15.12.2009r. after №1759-17 there is a large threat as to the considerable worsening of the ecological state of natural environment so considerable money unentering the State budget.

Keywords: state ecological control, verification of inhibition of requirements of nature protection legislation.